

COMPETENTIEPROFIEL

(Z)E(V)MB

Competentieprofiel voor begeleiders
in de gehandicaptenzorg die
ondersteuning bieden aan mensen
met (zeer) ernstige (verstandelijke
en) meervoudige beperkingen

1	Inleiding	3
1.1	Aanleiding en functie van het Competentieprofiel (Z)E(V)MB	3
1.2	Kenmerken van het Competentieprofiel (Z)E(V)MB	4
2	Beschrijving van de doelgroep	6
2.1	Mensen met (zeer) ernstige (verstandelijke en) meervoudige beperkingen	6
2.2	Mensen met (zeer) ernstige (verstandelijke en)meervoudige beperkingen ondersteunen	9
3	Competenties	11
	Bijlagen	
1	Aanpak, bronnen en deskundigen	20
2	Competenties uit het beroepscompetentieprofiel	23

Dit is het vernieuwde competentieprofiel voor begeleiders die ondersteuning bieden aan mensen met (zeer) ernstige (verstandelijke en) meervoudige beperkingen, kortweg: het *Competentieprofiel (Z)E(V)MB*.

In dit inleidende hoofdstuk beschrijven we eerst waarom er een apart competentieprofiel is voor het ondersteunen van mensen met (Z)E(V)MB (paragraaf 1.1). Daarna komen de belangrijkste kenmerken van het profiel aan de orde (paragraaf 1.2). De wijze waarop het profiel is opgesteld, de bronnen die daarvoor zijn gebruikt en de deskundigen die hebben meegewerkt, staan beschreven in bijlage 1.

1.1

Aanleiding en functie van het Competentieprofiel (Z)E(V)MB

Aanleiding

Het bieden van zorg en ondersteuning aan een aantal specifieke doelgroepen in de gehandicaptenzorg vraagt van begeleiders om aanvullende deskundigheid. Die deskundigheid staat in het *Competentieprofiel (Z)E(V)MB* centraal. In het profiel wordt beschreven welke specifieke competenties nodig zijn voor het ondersteunen van mensen met (zeer) ernstige (verstandelijke en) meervoudige beperkingen. Met 'specifieke competenties' wordt aangegeven dat dit competentieprofiel geen volledig overzicht van competenties bevat, maar is toegespitst op competenties die onderscheidend zijn voor het werken met mensen met (Z)E(V)MB. Het *Competentieprofiel (Z)E(V)MB* is te lezen als een aanvulling op het *Beroepscompetentieprofiel begeleider gehandicaptenzorg* uit 2022.

Functie

De belangrijkste functie van het *Competentieprofiel (Z)E(V)MB* is het bieden van een - door het werkveld gedragen - inhoudelijke standaard voor het ondersteunen van mensen met (Z)E(V)MB. Daaraan kunnen bestaande opleidingen worden gespiegeld op basis van het profiel kunnen nieuwe opleidingen worden ontwikkeld.

Het competentieprofiel kan ook een functie vervullen in het HR- beleid van de organisatie. Bijvoorbeeld als informatiebron om na te gaan in hoeverre begeleiders beschikken over de benodigde competenties, om de opleidingsbehoeften te inventariseren of als hulpmiddel bij de werving en selectie van medewerkers of de ontwikkeling van medewerkers.

1.2

Kenmerken van het Competentieprofiel (Z)E(V)MB

'Beroepscompetentieprofiel begeleider gehandicaptenzorg' is vertrekpunt

In het *Beroepscompetentieprofiel begeleider gehandicaptenzorg* zijn de taken en competenties voor de verschillende varianten van het beroep begeleider beschreven. Die zijn veelal ook van toepassing voor begeleiders die mensen met (Z)E(V)MB begeleiden. Voor een deel is er bij hen sprake van een 'extra' in de vorm van een aanvulling of een toespitsing. Het *Competentieprofiel (Z)E(V)MB* is erop gericht om juist dit 'extra' te beschrijven. Hieruit vloeit voort dat in het competentieprofiel:

- *niet* de taken en competenties uit het beroepscompetentieprofiel worden herhaald. Het *Competentieprofiel (Z)E(V)MB* is immers een standaard voor specifiek op (Z)E(V)MB-gerichte opleidingen, niet gericht op de basis maar op het 'extra';
- *wel* wordt voortgebouwd op het beroepscompetentieprofiel. Door dit als vertrekpunt te nemen en ernaar te verwijzen kan helder worden aangegeven wat typerend of onderscheidend is.

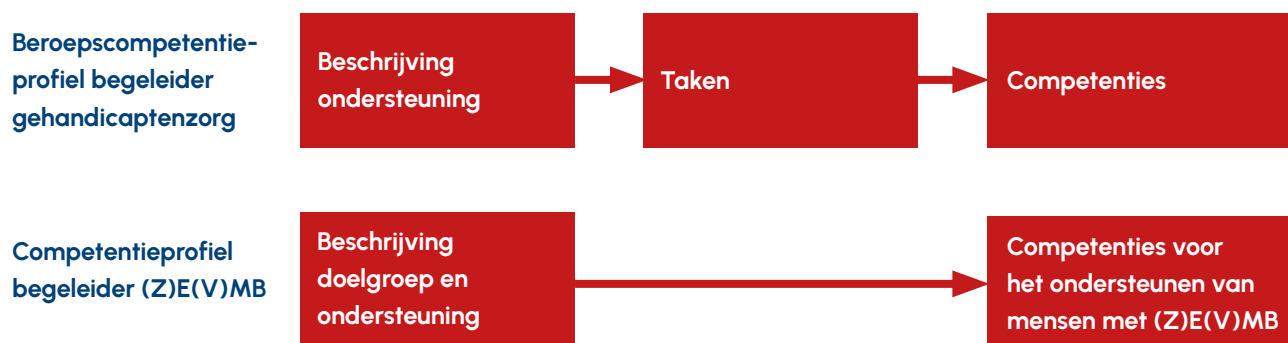
Kern: beschrijving doelgroep en competenties

Het *Competentieprofiel (Z)E(V)MB* bestaat uit:

- een beschrijving van de doelgroep; in deze beschrijving worden kenmerken van de cliëntdoelgroep 'mensen met (Z)E(V)MB' geschetst. Vervolgens wordt aangegeven wat de betekenis hiervan is voor de begeleider van mensen met (Z)E(V)MB: wat maakt het werk anders en wat is cruciaal om hier goed mee om te gaan?
- de (specifieke) competenties waarover de begeleider dient te beschikken. Deze zijn enerzijds afgeleid uit het beroepscompetentieprofiel, door het beantwoorden van de volgende vragen: welke competenties uit het beroepscompetentieprofiel zijn 'onverkort' van toepassing voor het werken met de doelgroep (Z)E(V)MB, welke dienen aangepast of toegespitst te worden, en zijn er voor het begeleiden van mensen van (Z)E(V)MB competenties aan de orde die in het beroepscompetentieprofiel niet zijn beschreven? Anderzijds vloeien de competenties voort uit de beschrijving van de doelgroep en het ondersteunen van mensen met (Z)E(V)MB.

In het *Competentieprofiel (Z)E(V)MB* zijn geen taken geformuleerd. Hiervoor is gekozen omdat de taken voor het ondersteunen van cliënten met (zeer) ernstige (verstandelijk en) meervoudige beperkingen niet wezenlijk afwijken van de taken zoals beschreven in het beroepscompetentieprofiel.

Schematisch kan het bovenstaande als volgt worden weergegeven:

Afbakening van het competentieprofiel

Het *Competentieprofiel (Z)E(V)MB* heeft, zoals de volledige naam aangeeft, betrekking op begeleiders in de gehandicaptenzorg die zorg en ondersteuning bieden aan mensen met (zeer) ernstige (verstandelijke en) meervoudige beperkingen. Evenals in het *Beroepscompetentieprofiel begeleider gehandicaptenzorg* behoren medewerkers in de paramedische zorg niet tot de doelgroep van dit competentieprofiel. Hetzelfde geldt voor staffunctionarissen en leidinggevenden.

Terminologie

De term *begeleider* wordt in dit competentieprofiel gebruikt als verzamelbegrip voor functies - van uiteenlopend functioniveau - in het primaire proces van de gehandicaptenzorg. Instellingen voor gehandicaptenzorg gebruiken voor deze functies verschillende benamingen zoals assistent begeleider, begeleider, woonbegeleider, activiteitenbegeleider, persoonlijk begeleider, senior begeleider, coördinerend begeleider, et cetera.

In dit hoofdstuk komen de belangrijkste kenmerken van de cliënt-doelgroep 'mensen met (Z)E(V)MB' aan de orde (paragraaf 2.1). Daarbij wordt steeds aangegeven wat de betekenis daarvan is voor de begeleider van mensen met (Z)E(V)MB: wat maakt het werk anders en wat is cruciaal om hier goed mee om te gaan (paragraaf 2.2)?

In de zorg voor mensen met (Z)E(V)MB is een verschuiving gaande naar zaken die uitstijgen boven de basisbehoeften. Daarbij wordt niet alleen gekeken naar de beperkingen, maar ook naar de mogelijkheden van de persoon met (Z)E(V)MB. Het *Competentieprofiel (Z)E(V)MB* sluit aan bij deze verschuiving. Dit blijkt zowel uit de beschrijving van het werk van de begeleider van mensen met (Z)E(V)MB (paragraaf 2.2) als uit de competenties in hoofdstuk 3.

De beschrijving in dit hoofdstuk is in belangrijke mate gebaseerd op de leidraad *Perspectief op persoonsgerichte zorg. Mensen met ernstig meervoudige beperkingen (EMB)*. De teksten die specifiek gaan over mensen met ZEVMB zijn aangeleverd oor het ZEVMB Kenniscentrum.

2.1

Mensen met (zeer) ernstige (verstandelijke en) meervoudige beperkingen

De groep mensen met (zeer) ernstige (verstandelijke en) meervoudige beperkingen is moeilijk eenduidig te beschrijven, omdat er onderling zo veel verschillen zijn. Maar in alle gevallen is sprake van een (zeer) ernstige verstandelijke beperking¹, (zeer) ernstige motorische beperkingen, bijkomende zintuiglijke problemen, prikkelverwerkingsstoornissen en gezondheidsproblemen. Mensen met (zeer) ernstige (verstandelijke en) meervoudige beperkingen beschikken meestal niet over een actief of passief taalbegrip. Zij communiceren veelal via lichaamstaal.

Er zijn twee kenmerken die bepalen of iemand tot de groep ZEVMB behoort:

1. Er is altijd sprake van een zeer ernstige verstandelijke beperking.
Een zeer ernstige verstandelijke beperking betekent dat de verstandelijke beperking dusdanig ernstig is dat het IQ niet betrouwbaar te meten is.
2. Er is altijd sprake van een zeer ernstige motorische beperking,
waardoor mensen met ZEVMB niet of nauwelijks gericht en bewust kunnen bewegen.

De combinatie van deze kenmerken zorgt voor een beeld waarbij er geen of zeer beperkte mogelijkheden zijn voor ontwikkeling op cognitief en motorisch vlak. Daarbij is er op alle domeinen van zorg het hele leven lang, 24 uur per dag intensieve en gespecialiseerde zorg en ondersteuning nodig.

1. Een ernstige verstandelijke beperking komt overeen met een ontwikkelingsleeftijd van 2 tot 4 jaar, een zeer ernstige verstandelijke beperking komt overeen met een ontwikkelingsleeftijd van 0 tot 2 jaar. Bij een zeer ernstige verstandelijke en meervoudige beperking is de ontwikkelingsleeftijd eerder tot 12 maanden.

De genoemde twee kenmerken gaan vaak samen met:

- (een niet tot zeer moeilijk instelbare vorm van) epilepsie;
- een verstoorde prikkelverwerking;
- zintuiglijke problemen met zien en horen;
- problemen met (ver)slikken;
- gezondheidsproblemen zoals chronische luchtweginfecties, reflux, obstipatie en blaasretentie en -ontsteking;
- veelal zijn de signalen subtiel en blijven makkelijk onopgemerkt, waardoor vaak alleen vaste zorgverleners en ouders/familie de persoon met ZEVM 'lezen';
- hypotonie, spasticiteit, heup (sub)luxatie en vergroeiingen als scoliose;
- vanwege alle met elkaar interfererende, vaak complexe, problemen, is medicatiegebruik hoog, hebben mensen vaak een zeer laag bewustzijn en ervaren al dan niet chronisch pijn. Gedragsproblemen zoals onophoudelijk huilen, uitingen van discomfort, stereotype- en/of teruggetrokken gedrag en slaapproblemen, komen veel voor.

Dit alles betekent dat de zorg voor mensen met ZEVM zich voor- namelijk richt op comfort, preventie en niet op ontwikkeling.

ZEVM is geen medische diagnose, maar een 'zorgdiagnose'.

Het maakt namelijk merendeels niet uit door welke ziekte of aandoening iemand ZEVM is, maar het feit dat er sprake is van ZEVM bepaalt grotendeels de zorgbehoefte. Het is belangrijk om deze zorgdiagnose vroeg in het leven te stellen, zodat zorg eerder en beter kan worden georganiseerd. Als ouders horen dat hun kind ZEVM is, dan kunnen zij verwachtingen bijstellen, wordt veelal duidelijker hoe het leven verder zal verlopen en kan de zorg daarop worden afgestemd. Passende ZEVM-zorg is er daarom voor mensen met ZEVM én hun naasten. Tijdige erkenning dat er sprake is van ZEVM en welke zorg dit behelst, is helpend voor naasten. Het helpt hen om in een vroeg stadium van overleven naar leven te gaan, in plaats van te blijven worstelen.

Mensen met (zeer) ernstige (verstandelijke en) meervoudige beperkingen zijn kwetsbaar en hebben, zoals aangegeven, een sterk verhoogd risico op gezondheidsproblemen. Voorbeelden daarvan zijn epilepsie, reflux, slaapproblemen, slikproblemen en longinfecties. Door het gebruik van medicijnen zijn er ook problemen die worden veroorzaakt door de bijwerkingen daarvan.

Mensen met (Z)E(V)MB hebben doorgaans een gering vermogen tot communiceren en hun communicatie is niet eenvoudig te begrijpen. Ook komt regelmatig moeilijk te begrijpen gedrag voor, met name zelfverwondend, stereotiep en teruggetrokken gedrag. Om subtiele signalen op te vangen is extra aandacht en observatie vereist. Zo kan de persoon worden geactiveerd en uitgedaagd zonder overprikkeld te raken.

Mensen met (Z)E(V)MB kunnen zich niet of nauwelijks zelfstandig voortbewegen en zijn meestal afhankelijk van een rolstoel. Voor deelname aan (maatschappelijke) activiteiten zijn ze volledig afhankelijk van individuele begeleiding. De begeleiding is persoonsgericht waarbij voorspelbaarheid, veiligheid, structuur en gepaste prikkeling van groot belang is. Dat geldt zowel voor het welzijn van de persoon als om het benutten van het ontwikkelpotentieel. Er is op dit punt verschil tussen mensen met EMB en ZEVMB. Een volwassene of kind met EMB kan zich voortbewegen met een hulpmiddel of bijvoorbeeld door zich om te rollen. Een volwassene of kind met ZEVMB is zowel motorisch als verstandelijk dusdanig beperkt dat deze niet in staat is zich te verplaatsen of aandacht te trekken van een begeleider.

De beperkingen van mensen met (Z)E(V)MB strekken zich uit over alle gebieden van het menselijk functioneren. Zij hebben als het ware geen sterk gebied dat zij ter compensatie kunnen inzetten bij een tekort op een ander gebied. Dit leidt tot een grote afhankelijkheid van hun omgeving. Mensen met (zeer) ernstige (verstandelijke en) meervoudige beperkingen hebben dag en nacht intensieve ondersteuning nodig bij alle aspecten van het dagelijkse leven. Van de mensen met EMB heeft het overgrote deel (98 procent) dan ook een indicatie met verblijf (bron: Kenniscentrum verstandelijk gehandicaptenzorg, 2025).

Al deze mogelijke beperkingen en stoornissen kunnen variëren in ernst en kunnen optreden in verschillende combinaties. Ze verschillen van persoon tot persoon. Deze diversiteit is typerend voor de groep mensen met (Z)E(V)MB.

Hoe ontstaan de beperkingen? Meestal worden ze veroorzaakt door een hersenbeschadiging. De oorzaak kan zijn een chromosomale afwijking, infecties, een stofwisselingsziekte of complicaties voor, gedurende of na de zwangerschap. Het komt vaak voor dat de oorzaak niet bekend is.

Het is niet precies bekend hoeveel mensen met (zeer) ernstige (verstandelijke en) meervoudige beperkingen er in Nederland zijn. Uit onderzoek van Vugteveen, Van der Putten & Vlaskamp (2020) blijkt dat er in Nederland naar schatting 10.000 mensen wonen met ernstige verstandelijke en meervoudige beperkingen.

Mensen met ZEVMB hebben ernstige epilepsie, geen ontwikkelingsperspectief en communicatie is niet of nauwelijks mogelijk. Zij zijn 24/7 afhankelijk van zorg die zij van naasten en professionals krijgen. Mensen met ZEVMB beschikken dan ook niet over de capaciteiten om zelfstandig te functioneren in de samenleving. De film 'Wat je niet ziet' maakt duidelijk hoe groot de impact van ZEVMB op gezinnen is. In Nederland is er een groep van ongeveer 2000 kinderen en volwassenen met ZEVMB. Omdat het aantal plekken waar deze complexe zorg geboden kan worden zeer beperkt is, wonen mensen met ZEVMB meestal langdurig thuis.

2.2

Mensen met (zeer) ernstige (verstandelijke en) meervoudige beperking ondersteunen

Drie kernbegrippen bepalen in essentie de zorg voor mensen met (zeer) ernstige (verstandelijke en) meervoudige beperkingen: *heterogeniteit, complexiteit en afhankelijkheid*. In samenhang met de afhankelijkheid is de wijze van communiceren van mensen met (zeer) ernstige (verstandelijke en) meervoudige beperkingen ook van groot belang voor het werk van de begeleider. Dit aspect wordt daarom afzonderlijk benoemd.

Heterogeniteit

Zoals beschreven is de doelgroep mensen met (zeer) ernstige (verstandelijke en) meervoudige beperkingen zeer divers. De aard en ernst van de beperkingen en stoornissen én de mogelijkheden lopen sterk uiteen. Dergelijke verschillen zijn er bijvoorbeeld ook wat betreft de manier waarop mensen met (Z)E(V)MB reageren op prikkels uit de omgeving en de manier waarop zij dit laten merken. Maatwerk bij het opbouwen van een relatie, bij de afstemming van de (medische) zorg op de persoon en bij het aanbieden van activiteiten, is essentieel. Dat betekent ook dat de begeleider bereid moet zijn zich te verdiepen in het 'levensverhaal' van de individuele persoon met (zeer) ernstige (verstandelijke en) meervoudige beperkingen en oog moet hebben voor diens mogelijkheden. In dat verband is het van groot belang om met ouders en/of familie samen te werken bij het opstellen van een geïntegreerd persoonsprofiel, om zo hun ervaringsinformatie te kunnen benutten.

Complexiteit

De complexiteit van de handicap wordt bepaald doordat de cognitieve en bijkomende stoornissen met elkaar interfereren, op elkaar inwerken en elkaar kunnen versterken. De wijze waarop dat gebeurt is voor elke persoon verschillend.

Werken met mensen met (zeer) ernstige (verstandelijke en) meervoudige beperkingen vraagt een brede blik en algemene basis-kennis van de diverse beperkingen en stoornissen en van hun inter-ferentie. Meer specifiek moet die kennis worden verdiept en toegespitst op de individuele mensen met (Z)E(V)MB. Bij het ondersteunen van mensen met (Z)E(V)MB komen vele disciplines samen. De begeleider moet interdisciplinair kunnen werken en in staat zijn de adviezen en zienswijzen van deskundigen uit verschillende disciplines, en van ouders/familie, samen te voegen in één ondersteuningsplan.

Afhankelijkheid

Mensen met (Z)E(V)MB zijn volledig of bijna volledig afhankelijk van de omgeving. Dat geldt voor alle dagelijkse handelingen. Zo kunnen mensen met (Z)E(V)MB zich niet of nauwelijks zelfstandig voortbewegen en zijn ze meestal afhankelijk van een rolstoel. Voor deelname aan (maatschappelijke) activiteiten zijn ze volledig afhankelijk van individuele begeleiding.

Voor de begeleider vraagt dit op de eerste plaats een houding die erop is gericht om zich in te leven in de persoon met (Z)E(V)MB, om te kijken vanuit diens mogelijkheden, om de behoeften en voorkeuren van de persoon met (Z)E(V)MB op het spoor te komen en om daarvoor de interactie met de cliënt aan te gaan.

Communicatie

Een van de grote uitdagingen voor begeleiders van mensen met (Z)E(V)MB, en een voorwaarde voor het opbouwen van een wederkerige relatie, is om hun manier van communiceren te verstaan. Dit is doorgaans niet eenvoudig omdat mensen met (zeer) ernstige (verstandelijke en) meervoudige beperkingen niet of nauwelijks door middel van gesproken taal communiceren. Om de signalen te zien die mensen met (Z)E(V)MB afgeven, moet de begeleider die persoon goed kennen en alert zijn op die signalen. Het gaat om het interpreteren van gezichtsuitdrukkingen, verbale uitingen, lichaamshouding en bewegingen om te zien of iemand lekker in z'n vel zit en zo niet, wat daarvan de oorzaak is. De begeleider van mensen met (Z)E(V)MB moet betekenis kunnen verlenen aan lichaamstaal en daarbij is het zogenoemde 'kleine kijken' van belang. Daarbij moet 'kijken' breed worden opgevat: het gaat niet alleen om het zien maar om het gebruik van alle zintuigen.

Ouders en professionals weten vaak heel goed hoe de (Z)E(V)MB'er zich voelt; soms zonder duidelijke signalen. Deze gevoelsmatige en intuïtieve kennis heet tacit knowledge. Het is een vorm van weten die moeilijk onder woorden te brengen is, maar zeer belangrijk voor beter zorg en ondersteuning (Zaal-Schuller et al., 2025).

Omdat er vaak sprake is van onzekerheid over de interpretatie van de signalen, moet de begeleider in staat en bereid zijn om de eigen interpretatie te toetsen bij collega's, gedragsdeskundigen, ouders of familie.

Niet alleen voor het verstaan van de communicatie, maar ook bij het realiseren van doelen is het voor de begeleider van belang om klein te kijken; kleine signalen opmerken en goed interpreteren. Doelen worden eerder bereikt door een opeenvolging van kleine stappen dan door grote veranderingen ineens. Doelen kunnen daarbij betrekking hebben op ontwikkeling, maar ook op het vertragen van of omgaan met achteruitgang. Dit alles vraagt van een begeleider een methodische benadering, geduld en alert zijn op signalen die duiden op een verandering bij de persoon met (Z)E(V)MB.

De begeleider van mensen met (zeer) ernstige (verstandelijke en) meervoudige beperkingen moet de communicatie voortdurend afstemmen op de persoon met (Z)E(V)MB.

Dat betekent onder meer: het tempo aanpassen aan het tempo van de cliënt. In dit verband wordt ook wel gesproken van 'klein kijken, klein brengen en vertalen naar de cliënt'.

3

Op basis van de beschrijving van cliënten met (zeer) ernstige (verstandelijk en) meervoudige beperkingen (hoofdstuk 2), het *Beroepscompetentieprofiel begeleider gehandicaptenzorg* en andere bronnen (zie bijlage 1), staan in dit hoofdstuk de competenties die specifiek zijn voor het ondersteunen van mensen met (Z)E(V)MB. Deze competenties zijn een verbijzondering en uitbreiding van het beroepscompetentieprofiel. In dat profiel staat welke competenties in het algemeen van belang zijn voor het werken als begeleider in de gehandicaptenzorg (zie voor een overzicht van deze competenties bijlage 2).

In het *Competentieprofiel (Z)E(V)MB* worden alleen de competenties beschreven die 'extra' of 'anders' zijn. Zoals eerder aangegeven, is het *Competentieprofiel (Z)E(V)MB* dus geen volledig competentieprofiel, maar een toespitsing gericht op het werken met mensen met (Z)E(V)MB.

Voorafgaand aan de beschrijving van de competenties gaan we kort in op twee aandachtspunten die van belang zijn voor een goed begrip van de rest van dit hoofdstuk: de beroepsvarianten die in het beroepscompetentieprofiel worden beschreven en de kennis die begeleiders nodig hebben om mensen met (Z)E(V)MB te kunnen begeleiden.

Beroepsvarianten

In het *Beroepscompetentieprofiel begeleider gehandicaptenzorg* zijn vijf varianten van het beroep begeleider onderscheiden:

- *assisterend begeleider*: biedt zorg en ondersteuning aan cliënten, assisteert begeleiders bij hun werk, zorgt ervoor dat de woonlocatie of het activiteitencentrum netjes en opgeruimd is en is verantwoordelijk voor de huishoudelijke taken;
- *begeleider*: voert het ondersteuningsplan uit en is samen met cliënten en collega's verantwoordelijk voor de dagelijkse zorg en begeleiding op de woonlocatie of in het dagcentrum;
- *persoonlijk begeleider*: stelt samen met de cliënt en diens ouders of wettelijke vertegenwoordiger het ondersteuningsplan op en ondersteunt cliënten bij hun dagelijkse activiteiten en persoonlijke ontwikkeling;
- *gespecialiseerd begeleider*: is gespecialiseerd op een bepaald gebied, zoals het ondersteunen van cliënten met langdurige en complexe problematiek, het ondersteunen van het netwerk van cliënten of het bevorderen van gezondheid;
- *coördinerend begeleider*: coördineert de werkzaamheden van het team, houdt het overzicht over de cliënten, de zorgplannen en de algehele gang van zaken en is verantwoordelijk voor de kwaliteit van zorg en het behandelklimaat op de locatie.

Net als in het beroepscompetentieprofiel gaan de competenties in het *Competentieprofiel (Z)E(V)MB* vergezeld van een procesbeschrijving, waarbij de processtappen worden toegedeeld aan één of meer beroepsvarianten. In algemene zin kan hieraan worden toegevoegd dat in dit hoofdstuk, zoals in (beroeps)competentieprofielen gebruikelijk

is, de competenties van een ervaren beroepsbeoefenaar worden beschreven.

De werkgroep EMB, die was betrokken bij de eerste versie van het profiel (toen nog het *Competentieprofiel EMB* genoemd), plaatste bij de indeling van proceskenmerken naar varianten (toen nog aangeduid als 'niveaus van beroepsuitoefening') twee opmerkingen:

1. Het *Competentieprofiel EMB* bevat geen competenties die uitsluitend van toepassing zijn voor de gespecialiseerd begeleider. De werkgroep benadrukt dat specifieke kennis en competenties voor het ondersteunen van de doelgroep EMB-cliënten van groot belang zijn; deze competenties zijn echter in het beroepscompetentieprofiel voor de gespecialiseerd begeleider EMB afdoende geformuleerd. Daarbij wordt aangetekend dat de gespecialiseerd begeleider moet beschikken over voldoende doelgroep-specifieke kennis.
2. Bij de toedeling van de procesbeschrijvingen aan de beroepsvarianten is er van uit gegaan dat assisterend begeleiders altijd werken in combinatie met begeleiders, persoonlijk begeleiders of gespecialiseerd begeleiders. Aangezien de organisatie van het werk kan variëren tussen en binnen instellingen, hoeft dit in de praktijk niet in alle instellingen of in alle situaties het geval te zijn. In het geval assisterend begeleiders in hun eentje voor de groep staan, moet de toedeling van de procesbeschrijvingen aan deze begeleiders worden herbezien.

Kennis en competenties

Voor nagenoeg alle aspecten van de ondersteuning van mensen met EMB, is kennis van (Z)E(V)MB een voorwaarde. Voor de leesbaarheid van de competenties is ervoor gekozen om deze kennisaspecten niet bij de uitwerking (de kenmerken van het proces) van de competenties afzonderlijk te vermelden, maar dat hier voorafgaande te beschrijven.

De begeleider (Z)E(V)MB moet beschikken over kennis van de doelgroep mensen met (Z)E(V)MB en van de gevolgen van en interactie tussen specifieke (Z)E(V)MB-problemen, en moet weten wat dit betekent voor de ondersteuning van een individuele cliënt. Bij specifieke (Z)E(V)MB-problemen gaat het onder meer om (de interactie tussen):

- (zeer) ernstige verstandelijke beperkingen;
- de werking van het brein;
- (zeer) ernstige motorische beperkingen;
- somatische problematiek;
- zintuiglijke beperkingen;
- moeilijk verstaanbaar gedrag;
- belemmeringen in de mogelijkheden tot communicatie en contact;
- de relatie tussen de leeftijdsfase en de kans op het ontstaan van fysieke en gezondheidsproblemen;
- dementie en andere ouderdomsverschijnselen bij personen met (Z)E(V)MB.

Competentiegebied 1: De vraag verhelderen en aansluiten bij de behoefte van de cliënt.

1 De begeleider (Z)E(V)MB is in staat via verdieping en analyse de werkelijke behoefte en mogelijkheden van de persoon met (Z)E(V)MB duidelijk te krijgen, zodat de ondersteuning aansluit bij diens werkelijke behoeften en mogelijkheden.

(Verbijzondering van competentie 1.1 uit het *Beroepscompetentieprofiel begeleider gehandicaptenzorg*.)

Proces	Beroepsvarianten				
De begeleider (Z)E(V)MB:	Assisterend begeleider	Begeleider	Persoonlijk begeleider	Gespecialiseerd begeleider	Coördinerend begeleider
- is in staat om kennis over de doelgroep (Z)E(V)MB te benutten om de situatie en het gedrag van individuele personen met (Z)E(V)MB te begrijpen;		X	X	X	X
- kan (vroegtijdig) signalen van de persoon met (Z)E(V)MB interpreteren om de behoeften en de mogelijkheden van de cliënt te achterhalen en om vast te stellen of intensievere of andere dan regulier ondersteuning nodig zijn;		X	X	X	X
- is voortdurend alert op signalen van ongemak en mogelijkheden tot activatie en sensorische integratie;	X	X	X	X	X
- kan interdisciplinair werken om de hulpvraag van de persoon met (Z)E(V)MB helder te krijgen;			X	X	X
- kan samen met ouders en verwanten de signalen van de persoon met (Z)E(V)MB duiden en bepalen hoe men ze goed mogelijk kan laten aansluiten op de wensen en mogelijkheden van de persoon met (Z)E(V)MB.			X	X	X

Competentiegebied 1: De vraag verhelderen en aansluiten bij de behoefte van de cliënt.

2 De begeleider (Z)E(V)MB is in staat om het gedrag, de gezondheidssituatie en de ontwikkeling van de persoon met (Z)E(V)MB te observeren en veranderingen te signaleren en de dagelijkse begeleiding hierop aan te passen, waardoor zij het ondersteuningsplan kan opstellen en steeds kan aanpassen aan de behoefte en de situatie van de persoon met (Z)E(V)MB.

(Verbijzondering van competentie 1.2 uit het *Beroepscompetentieprofiel begeleider gehandicaptenzorg*.)

Proces	Beroepsvarianten				
De begeleider (Z)E(V)MB:	Assisterend begeleider	Begeleider	Persoonlijk begeleider	Gespecialiseerd begeleider	Coördinerend begeleider
- is in staat om specifieke kennis en ervaring van familie over de persoon met (Z)E(V)MB te benutten om de situatie en het gedrag te begrijpen en de ondersteuning daarop af te stemmen;		X	X	X	X
- herkent en is alert op kleine signalen, verbaal en non-verbaal gedrag zoals gezichtsuitdrukkingen, lichaamstaal, stemmingen, gebaren, geluiden en bewegingen;	X	X	X	X	X
- herkent de invloed van gezondheidsproblemen, veranderingen in de fysieke of sociale omgeving e.d. op het functioneren van de persoon met (Z)E(V)MB en stemt hier de ondersteuning op af;	X	X	X	X	X
- herkent en signaleert kleine veranderingen en plaatst deze binnen het totaalbeeld van lichamelijke, communicatieve en ontwikkelings- of functioneringsmogelijkheden van de persoon met (Z)E(V)MB;		X	X	X	X

Competentiegebied 2: De cliënt ondersteunen

3 De beroepskracht is in staat zorg te verlenen en de ondersteuning aan te laten sluiten bij de wensen en behoeften van de cliënt, afgestemd op het leven van de cliënt, waarbij ouders en andere verwanten belangrijke experts zijn en daarmee partners in de zorg.

(Verbijzondering van competentie 2.1 uit het Beroepscompetentie-profiel begeleider gehandicaptenzorg.)

Proces	Beroepsvarianten				
De begeleider (Z)E(V)MB:	Assisterend begeleider	Begeleider	Persoonlijk begeleider	Gespecialiseerd begeleider	Coördinerend begeleider
- kan met de persoon met (Z)E(V)MB, de ouders, andere verwanten en/of cliëntvertegenwoordigers een passend perspectief formuleren voor de persoon met (Z)E(V)MB dat waar mogelijk is gericht op activering en het maken van kleine stappen;			X	X	X
- kan beschrijven welke ondersteuning (bejegening, activiteit, methodiek et cetera) bij de persoon met (Z)E(V)MB goed of minder goed werkt, en kan dit overbrengen aan collega's en het sociale netwerk;			X	X	X
- faciliteert dat mensen met (Z)E(V)MB binnen hun mogelijkheden kunnen meedoen aan maatschappelijke activiteiten, zoals een sportclub, muziekvereniging of geloofsgemeenschap;		X	X	X	X
- kan een situatie creëren die veiligheid, comfort en geborgenheid biedt, waarin de persoon met (Z)E(V)MB zich prettig voelt en zich optimaal kan ontwikkelen;	X	X	X	X	X
- zoekt naar een goede balans in de aard en hoeveelheid prikkels en stimulansen (voorkomen van zowel over- als onderprikkeling);	X	X	X	X	X
- kan de ondersteuning bij eten en drinken aanpassen aan de mogelijkheden van persoon met (Z)E(V)MB en tijdig signaleren bij problemen;	X	X	X	X	X
- herkent het belang van frequent variëren van houding en regelmatig bewegen binnen de mogelijkheden voor de persoon met (Z)E(V)MB;	X	X	X	X	X
- kan het belang van en de mogelijkheden voor beweging uitleggen aan het sociale netwerk;	X	X	X	X	X
- heeft aandacht voor comfort en ontspanning, in het bijzonder met het oog op pijnklachten;		X	X	X	X
- kan de persoon met (Z)E(V)MB ondersteunen bij diverse gemoedstoestanden en bij praktische, sociale, ethische en levensbeschouwelijke zaken.	X	X	X	X	X

Competentiegebied 2: De cliënt ondersteunen

- 4 De begeleider (Z)E(V)MB is in staat de persoon met (Z)E(V)MB zo te activeren en te stimuleren dat deze de mogelijkheden heeft om zich optimaal te ontwikkelen en zo veel mogelijk zeggenschap over zijn leven heeft.**

(Verbijzondering van competentie 2.4 uit het *Beroepscompetentie-profiel begeleider gehandicaptenzorg*.)

Proces	Beroepsvarianten				
De begeleider (Z)E(V)MB:	Assisterend begeleider	Begeleider	Persoonlijk begeleider	Gespecialiseerd begeleider	Coördinerend begeleider
- heeft kennis van activerings-, stimulerings- en ontwikkelingsmethoden en technieken bij personen met (Z)E(V)MB in het algemeen en de individuele persoon met (Z)E(V)MB in het bijzonder;		X	X	X	X
- kan gebruik maken van activerings- en stimuleringstechnieken die aansluiten bij de mogelijkheden en beperkingen, tempo en alertheid van de persoon met (Z)E(V)MB;	X	X	X	X	X
- kan de juiste keuze maken uit de beschikbare methoden en technieken voor activering en stimulering en kan deze inzetten, rekening houdend met de situatie van het moment.		X	X	X	X

Competentiegebied 2: De cliënt ondersteunen

5 De begeleider (Z)E(V)MB begeleidt en verpleegt de persoon met (Z)E(V)MB zo nauwgezet en secuur mogelijk met betrekking tot de meervoudige beperkingen, gericht op een lichamelijk en geestelijk optimaal welbevinden en op het zo veel mogelijk beperken van de kans op letsel bij personen met (Z)E(V)MB.

(Verbijzondering van competentie 2.6 uit het *Beroepscompetentieprofiel begeleider gehandicaptenzorg*.)

Proces	Beroepsvarianten				
De begeleider (Z)E(V)MB:	Assisterend begeleider	Begeleider	Persoonlijk begeleider	Gespecialiseerd begeleider	Coördinerend begeleider
- kan de (medische) zorg nauwkeurig op de persoon met (Z)E(V)MB afstemmen;		X	X	X	X
- kan verpleegtechnische en risicovolle handelingen uitvoeren, rekening houdend met de complexe en interfererende gezondheidsproblemen van de persoon met (Z)E(V)MB;			X	X	X
- kan op basis van kennis van de persoon met (Z)E(V)MB de uitvoering van de verpleegtechnische handelingen zodanig aanpassen dat deze voor de persoon met (Z)E(V)MB het minst belastend is;		X	X	X	X
- kent de specifieke gezondheidsrisico's voor personen met (Z)E(V)MB en kan daarmee omgaan;	X	X	X	X	X
- kan hulpmiddelen hanteren om de gezondheidstoestand van de persoon met (Z)E(V)MB te stabiliseren of te verbeteren;	X	X	X	X	X
- kan til- en transfertechnieken en -protocollen toepassen en waar nodig aanpassen aan fysieke (ontwikkelings)mogelijkheden van de persoon met (Z)E(V)MB;	X	X	X	X	X
- evalueert regelmatig de voorgeschreven medicatie en effecten hiervan;			X	X	X
- bewaakt vitale functies en handelt adequaat bij levensbedreigende situaties;		X	X	X	X
- kan ethische kwesties en dilemma's rond gezondheidsproblemen bespreekbaar maken;			X	X	X
- is in staat om gebruik te maken van (wetenschappelijke) kennis, best practice en klinische expertise bij het uitvoeren van interventies bij personen met (Z)E(V)MB.			X	X	X

Competentiegebied 3: Communicatie en contact

6 Is in staat de persoon met (Z)E(V)MB te ondersteunen bij het opbouwen van een netwerk en daarmee samen te werken.

(Verbijzondering van competentie 3.2 uit het *Beroepscompetentieprofiel begeleider gehandicaptenzorg*.)

Proces	Beroepsvarianten				
De begeleider (Z)E(V)MB:	Assisterend begeleider	Begeleider	Persoonlijk begeleider	Gespecialiseerd begeleider	Coördinerend begeleider
- legt voor de persoon met (Z)E(V)MB externe contacten en is in staat om intermediair en belangenbehartiger ¹ te zijn voor de persoon met (Z)E(V)MB;		X	X	X	X
- is in staat om met het sociale netwerk samen te werken, met het oog op het benutten van ervaringskennis en het vergroten van de acceptatie.			X	X	X

1. Het betreft vaak complexe zingevingsvraagstukken als seksualiteit, religie, ethische vraagstukken en dilemma's rondom gezondheidsvraagstukken, waar de begeleider aandacht voor moet hebben.

Competentiegebied 3: Communicatie en contact

7 De begeleider (Z)E(V)MB is in staat om diverse communicatiemethoden en technieken in te zetten en op verschillende niveaus te communiceren met de persoon met (Z)E(V)MB, waardoor ook bij bemoeilijkte communicatiemogelijkheden aangesloten wordt bij het niveau en de beleving van de persoon met (Z)E(V)MB.

(Verbijzondering van competentie 3.3 uit het Beroepscompetentieprofiel begeleider gehandicaptenzorg.)

Proces	Beroepsvarianten				
De begeleider (Z)E(V)MB:	Assisterend begeleider	Begeleider	Persoonlijk begeleider	Gespecialiseerd begeleider	Coördinerend begeleider
- heeft kennis van methoden en technieken voor de communicatie met personen met (Z)E(V)MB;		X	X	X	X
- stemt de toegepaste communicatie(techniek) voortdurend af op de situatie van het moment;	X	X	X	X	X
- is interactief ingesteld en is continu alert op nieuwe/ mogelijke vormen van interactie;		X	X	X	X
- houdt (wetenschappelijke) nieuwe ontwikkelingen rond communicatievormen bij.			X	X	X

BIJLAGE: AANPAK, BRONNEN EN DESKUNDIGEN

Aanpak

Kennis over de ondersteuning van doelgroepen en de veranderde en nieuwe competenties van begeleiders in de gehandicaptenzorg, die werken met doelgroepen zoals mensen met (Z)E(V)MB, is allereerst verzameld door literatuurstudie. Bronnen daarvoor waren dissertaties, wetenschappelijke tijdschriftartikelen, scripties en boeken. Een belangrijke bron waren de leidraden 'Perspectief op Persoonsgerichte Zorg' die in 2021 door de VGN zijn opgesteld voor het ondersteunen van diverse doelgroepen. Op basis van de kennis uit de schriftelijke bronnen is voor elk profiel een eerste bijstelling gemaakt van de beschrijving van de doelgroepen en de competenties. Daarbij zijn tegelijkertijd de competentieprofielen, die zijn opgesteld in de periode 2007-2009, afgestemd op het in 2022 vernieuwde beroepscompetentieprofiel van de begeleider.

De bijgestelde competentieprofielen zijn vervolgens voorgelegd aan diverse inhoudsdeskundigen, vooral begeleiders zelf, medewerkers van kennis- of belangenorganisaties van doelgroepen en gedragsdeskundigen. Doel daarvan was om na te gaan of de inhoud van de competentieprofielen correct is, actueel en volledig. Raadpleging van de deskundigen gebeurde in de regel een-op-een. In enkele gevallen zijn de competentieprofielen besproken in gezamenlijk overleggen, bijvoorbeeld van praktijkopleiders, begeleiders en managers.

Als laatste stap is het commentaar van de deskundigen verwerkt. Belangrijkste wijzigingen ten opzichte van de eerdere versies van de competentieprofielen zijn de actualisatie van de beschrijving van de doelgroepen en het toevoegen of laten vervallen van competenties. Dat laatste was vooral het geval als competenties niet specifiek waren voor het ondersteunen van een specifieke doelgroep, maar tot de basiscompetenties van elke begeleider behoren. Tenslotte zijn alle beroepscompetentieprofielen Specifieke Doelgroepen redactioneel in één lijn gebracht.

Bronnen

Arensbergen, C. van en S. Liefhebber (2005). *Landelijk competentieprofiel beroepskrachten primair proces gehandicaptenzorg*. Utrecht: NIZW.

Bureau HHM (2021). *Perspectief op persoonsgerichte zorg. Mensen met ernstige meervoudige beperkingen (EMB)*. Geraadpleegd op 12 november 2024, van <https://www.vgn.nl/leidraad>.

Hogeboom, Lotte, Babette Beertema & Mia Dieters (2021). *Ondersteuning op maat voor mensen met een beperking en hun naasten. Een meta-analyse naar de opbrengsten van vijf pilots*. Amsterdam: DSP-groep.

<https://www.igj.nl/zorgsectoren/gehandicaptenzorg/zorg-voor-mensen-met-emb>

Inspectie voor de gezondheid (2017). *Ga voor goede zorg aan mensen met een ernstige meervoudige beperking, het kan!* [Factsheet]. Geraadpleegd op 26 november 2024, van <https://www.igj.nl/zorgsectoren/gehandicaptenzorg/publicaties/publicaties/2017/06/12/ga-voor-goede-zorg-aan-mensen-met-een-ernstige-meervoudige-beperking-het-kan>.

Kenniscentrum verstandelijk gehandicaptenzorg (2025). *10.000 Nederlanders hebben een ernstig meervoudige beperking*. Geraadpleegd op 20 januari 2025, van <https://www.klik.org/nieuws/nieuws-item/t/10-000-nederlanders-hebben-een-ernstig-meervoudige-beperking>.

Maes, Bea & Carla Vlaskamp (Red.) (2020). *Ondersteuning van mensen met ernstige meervoudige beperkingen. Handvatten voor een kwaliteitsvol leven*. Leuven; Den Haag: Acco.

Vugteveen, J., van der Putten, A. A. J., & Vlaskamp, C. (2014). *Inventarisatieonderzoek Mensen met Ernstige Meervoudige Beperkingen: Prevalentie en Karakteristieken*. Stichting Kinderstudies.

Zaal-Schuller, I. H., K. Kruithof, M. Hoogsteyns, A.M. Nieuwenhuijse, D. L. Willems & S. A. Huisman (2025). Tacit knowledge in medical consultations for patients with profound intellectual and multiple disabilities: an exploratory qualitative study. *Journal of Intellectual & Developmental Disability*, 50(1):106-115.

Geraadpleegde deskundigen

Marjolein Adriaanse	HR-adviseur bij Gemiva
Deborah Anker	praktijkopleider bij Gemiva
Corné Brouwers	coördinerend persoonlijk begeleider bij Gemiva
Dorine van Esch	interim clustermanager wonen bij Amerpoort en interim- en projectmanager MO/GGZ en Zorg bij ZEVM Kenniscentrum
Joyce van Evert	locatiemanager bij Gemiva
Christel Goossens	coördinator Platform EMG
Rogier de Graaf	locatiemanager Gemiva
Suzanne Jansen	gedragswetenschapper/kennismakelaar 's Heeren Loo
Collette Janssen	praktijkopleider bij Gemiva
Petra Poppes	GZ-psycholoog/kennismakelaar bij 's Heeren Loo Expertisecentrum Advisium en kennismakelaar zorgpraktijk bij de Academische Werkplaats EMB
Erik Riemersma	voormalig persoonlijk begeleider bij de Raphael Stichting
Zwantine de Schipper	directeur ZEVM Kenniscentrum en ouderexpert

BIJLAGE: COMPETENTIES UIT HET BEROEPS- COMPETENTIE- PROFIEL

1. De vraag verhelderen en aansluiten bij de behoefte van de cliënt
 - 1.1 **De werkelijk behoefte van de cliënt helder krijgen**

De beroepskracht is in staat via verdieping en analyse vanuit de gekozen methodiek de werkelijke behoefte van de cliënt duidelijk te krijgen, zodat de ondersteuning aansluit bij de werkelijke behoefte van de cliënt.
 - 1.2 **Observeren en veranderingen signaleren om het ondersteuningsplan op te stellen**

De beroepskracht is in staat om het gedrag, de gezondheids-situatie en de ontwikkeling van de cliënt te observeren en veranderingen te signaleren, waardoor zij het ondersteuningsplan kan opstellen en steeds kan aanpassen aan de behoefte van de cliënt.
2. De cliënt ondersteunen
 - 2.1 **Persoonsgerichte zorg verlenen**

De beroepskracht is in staat zorg te verlenen de ondersteuning aan te laten sluiten bij de wensen en behoeften van de cliënt, afgestemd op het leven van de cliënt, waarbij ouders en andere verwanten belangrijke experts zijn en daarmee partners in de zorg.
 - 2.2 **Situationeel begeleiden**

De beroepskracht is in staat op flexibele wijze situationeel te begeleiden, zodat de cliënt op een passende manier wordt geholpen en zich zo zelfstandig mogelijk kan ontwikkelen.
 - 2.3 **Randvoorwaarden scheppen**

De beroepskracht is in staat randvoorwaarden te scheppen, zodat de cliënt een optimale woon- en leefsituatie heeft.
 - 2.4 **De cliënt motiveren en stimuleren**

De beroepskracht is in staat de cliënt te motiveren en te stimuleren, zodat hij zo zelfstandig mogelijk leeft, zo veel als kan verantwoordelijkheid draagt en zich optimaal kan ontwikkelen.
 - 2.5 **Talenten van de cliënt ontwikkelen**

De beroepskracht is in staat om talenten van de cliënt te ontdekken, te stimuleren en te ontwikkelen op planmatige en systematische wijze.
 - 2.6 **Verpleegtechnische handelingen uitvoeren**

De beroepskracht is in staat verpleegtechnische handelingen zo nauwgezet en secuur mogelijk uit te voeren, waardoor de kans op letsel bij cliënten zo veel mogelijk wordt beperkt.

3. Communicatie en contact

3.1 Een vertrouwensband met de cliënt opbouwen

De beroepskracht is in staat om een vertrouwensband met de cliënt op te bouwen, zodat de cliënt zich veilig en op zijn gemak voelt.

3.2 Met de cliënt een netwerk opbouwen en daarmee samenwerken

De beroepskracht is in staat een netwerk op te bouwen en samen te werken, waardoor de cliënt minder afhankelijk wordt van het professionele circuit.

3.3 De communicatie afstemmen op de cliënt

De beroepskracht is in staat om diverse communicatiemethoden en technieken in te zetten en op verschillende niveaus te communiceren met de cliënt, waardoor ook bij bemoeilijkte communicatiemogelijkheden aangesloten wordt bij het niveau en de beleving van de cliënt.

3.4 Helder schriftelijk communiceren

De beroepskracht is in staat zich helder schriftelijk uit te drukken waardoor de boodschap helder en controleerbaar is voor anderen.

4. Gestructureerd, methodisch en kostenbewust werken

4.1 Methodisch werken

De beroepskracht is in staat methodisch te werken, waardoor de werkwijze betrouwbaar is en het ondersteuningsplan goed onderbouwd en consistent is.

4.2 Prioriteiten stellen

De beroepskracht is in staat om prioriteiten te stellen, waardoor zij het eerst de activiteiten op zich neemt die het meest urgent zijn.

4.3 Kostenbewust werken

De beroepskracht is in staat om met de beschikbare middelen en mogelijkheden een maximaal resultaat te bereiken.

4.4 Duurzaam werken

De beroepskracht werkt duurzaam.

5. Gedrag

5.1 De cliënt respectvol bejegenen

De beroepskracht bejegt de cliënt respectvol.

5.2 Vasthoudend zijn

De beroepskracht kan het proces gaande te houden, ook al vormen zich soms grote obstakels en zijn de resultaten teleurstellend, waardoor de cliënt kan blijven rekenen op ondersteuning in moeilijke tijden.

5.3 De eigen grenzen bepalen en daarnaar handelen

De beroepskracht is in staat haar grenzen te bepalen voor zichzelf en in de omgang met de cliënt en daarnaar te handelen, zodat ze met plezier werkt en de cliënt weet waar hij aan toe is.

5.4 De grenzen van de eigen bekwaamheid en verantwoordelijkheid kennen

De beroepskracht kent de grenzen van haar bekwaamheid en verantwoordelijkheid, zodat de kwaliteit van de hulpverlening verantwoord is.

5.5 Beslissingen nemen in geval van conflicten

De beroepskracht is in staat beslissingen te nemen in geval van conflicterende meningen, waardoor kwesties worden opgelost.

5.6 Betrokkenheid tonen en afstand nemen

De beroepskracht is in staat om met belangstelling en interesse te luisteren en zichzelf in te zetten zonder door te schieten in over-betrokkenheid, waardoor de cliënt zich gehoord voelt en de ruimte ervaart om zijn verhaal kwijt te kunnen.

5.7 De veiligheid bewaken

De beroepskracht is in staat op respectvolle en heldere wijze op te treden bij agressie, onverwachte, lastige en/of crisissituaties, zodat de cliënt leert van de gebeurtenis en/of zijn omgeving geen gevaar loopt.

5.8 Wet- en regelgeving toepassen

De beroepskracht is in staat in de omgang met de zorgvrager specifieke wet- en regelgeving in het dagelijkse werk (Arbowet, BoPZ, Blg, WgBo, WBP, WIZ, WMo, Jeugdwet, klachtrecht, Participatiewet, medezeggenschap, bewindvoering et cetera) toe te passen, waardoor de cliënt passend geholpen wordt binnen de wettelijke kaders.

6. Regie en coördinatie

6.1 Samenwerken en afstemmen

De beroepskracht is in staat samen te werken en af te stemmen met collega's en personen binnen en buiten de organisatie, waardoor de cliënt optimale hulpverlening krijgt.

6.2 Samenlevingsgericht werken

De beroepskracht is in staat om samenlevingsgericht te werken, waardoor de cliënt kan deelnemen aan de samenleving.

6.3 Omgevingsgericht werken

De beroepskracht is in staat het netwerk van de cliënt en andere zorgverleners en partijen in de omgeving (wijk, buurt of dorp) te betrekken bij het realiseren van de ambities van de cliënt en gebruik te maken van de mogelijkheden die de omgeving daarvoor biedt, zodanig dat met het netwerk, buurtbewoners, zorgverleners en andere partijen wordt samengewerkt aan het vergroten van de eigen regie van cliënten over hun leven.

6.4 Regie voeren

De beroepskracht is in staat om in dialoog met de cliënt de regie te voeren, waardoor de cliënt een samenhangend aanbod krijgt.

6.5 Ondernemen en kansen zien

De beroepskracht is in staat om initiatief te tonen en te denken in mogelijkheden, waardoor kansen worden gezien en benut.

7. Werken als professional in een professionele organisatie

7.1 Voorwaarden creëren om professioneel en prettig te werken

De beroepskracht is in staat voor zichzelf bepaalde voorwaarden te creëren en te organiseren, waardoor zij optimale omstandigheden realiseert om professioneel en prettig te werken.

7.2 Reflecteren op eigen handelen en deskundigheid bevorderen

De beroepskracht is in staat om te reflecteren op het eigen handelen en actief op zoek te gaan naar informatie, waardoor ze een bijdrage levert aan haar eigen ontwikkeling en haar eigen deskundigheid en professionaliteit.

7.3 Kwaliteitsverbetering en innovaties

De beroepskracht is in staat om mee te werken aan de kwaliteitsverbetering van de organisatie en aan innovaties en kwaliteitsverbetering van de zorginhoud.

7.4 Inwerken en begeleiden van stagiaires, nieuwe collega's en vrijwilligers

Inwerken en begeleiden van stagiaires, nieuwe collega's en vrijwilligers.

Colofon

Het *Competentieprofiel (Z)E(V)MB* is een uitgave van de Vereniging Gehandicaptenzorg Nederland (VGN).

VGN
Postbus 413
3500 AK Utrecht

T 030 -27 39 300
E info@vgn.nl
W www.vgn.nl/competentieprofielen

Ontwerp: Reinoud van Hasselt

Juli 2026
Dit is een nieuwe versie van het *Competentieprofiel EMB* uit 2012.

De Stichting Arbeidsmarkt Gehandicaptenzorg (STAG) heeft het ontwikkelen van de inhoud van het vernieuwde profiel gefinancierd.

Stichting Arbeidsmarkt
Gehandicaptenzorg **STAG**

